

בעקבות רש"י

"אין עושיין נפשות לצדיקים דבריהם הן הן זכרון"
(ירושלמי. שקלים ב' י"א)

1. מכון אוניברסיטאי אירופי רש"י.

המכון האוניברסיטאי האירופי רש"י נפתח בשנת 1989. זהו מרכז ללימודים גבוהים ולמחקר בנושאי יהדות. באולם ההרצאות שבקומת הקרקע תוכלו לראות את הפסל הנעשה על ידי ראימונד מוריטי (1931 - 2005), אשר נקרא *היונה*. הפסל בוצע בשילוב אותיות האלף בית והוא מתאר תקוות שלום ורוחניות. אתם מוזמנים גם לראות את התצוגה "רש"י ויהודי טרוואה בימי הביניים" אשר תוכננה על ידי הספרייה הראשית של העיר טרוואה בשנת 2005 עקב אירועי הזכרת 900 שנה לפטירתו של רש"י.

כניסה חופשית: מיום ב' ועד יום ה' מ-9:00 עד 12:00 ומ-13:30 עד 17:30. ביום שישי פתוח מ-9:00 עד 12:30.

כתובת: 2 rue Brunneval, Troyes

טל: (33)(0)3.25.73.82.67

אתר אינטרנט: <http://www.institut-rachi-troyes.fr>

דואר אלקטרוני: institutrachi@wanadoo.fr

2. בית הכנסת.

בית הכנסת של היום עומד במקום מנזר של המאה ה-16. זהו בניין גדול בסגנון הבנייה הטיפוסי של העיר, ובו נמצא בית הכנסת משנת 1960.

כתובת: 5 rue Brunneval, Troyes

שעות פתיחה: בימי ב', ג', ה', ו' מ-10:00 עד 12:00 ומ-14:00 עד 16:00. ביום ד' מ-14:00 עד 18:00.

3. Eglise Sainte Madeleine - כנסיית הקדושה מדלן *

כנסיית הקדושה מדלן היא העתיקה בעיר. היא ידועה אודות עדינות פסלי מזרח הכנסייה (אחד מתשע מזרחי כנסייה הנשארים בכל צרפת). בכנסייה חלונות בזוכיות צבעוניות מפוארות מהמאה ה-16, מהאסכולה של שמפיין. בין היתר, אפשר לראות את עץ ישי.

זכוכית עץ ישי מתארת את היוחסים של ישו הנוצרי מישי אביו של דוד המלך, על פי הכתוב בישעיה (יא, א):

" ויצא חטר מגזע ישי ונצר משרשיו יפרה: וינח עליו רוח יי "

איקונוגרפיית עץ ישי התפתחה עקב פולחן מרים הבתולה במשך המאה ה-13. פרשנים נוצריים ראו את מרים כחותר וישו כנצר.

ישי מתואר על פי רוב כזקן אשר לו זקן ארוך מאד. מחזהו יוצא עץ וענפו הראשון מחזיק את הבתולה מרים עם ישו בזרועותיה.

4. בית הקברות היהודי הישן:

בית הקברות הישן נעלם להיום, נמצא בכניסת הרובע פרייז (Preize). בית הקברות הוקם במקום שהוא במאה ה-12 ונהרס במאה ה-15. השטח נקרא אז " שדה היהודים ".

ליד רחוב פרייז, הכיכר שממול הספרייה נושא את שמו של רש"י: " רש"י רב ופרשן מטרוואה מהמאה ה-11 "

5. מונומנט מורטי.

האנדרטה של הפסל ריימונד מורטי אשר הוקדש לרש"י, נחנך ב-1990 ונמצא מול התיאטרון של שמפיין. הוא כדור פחמן של 2,8 מט' קוטר. האומן קיבל השראה מהתנגדות הצבעים לפי הגדרת תורת הקבלה. רואים באותיות חלולות את השם רש"י בעברית ותאריכי הלידה והפטירה של הפרשן הגדול. האנדרטה עשויה

בחומרה והיה לה בהתחלה קרן אור לייזר המכוון לכיוון ירושלים. אותו הקרן לא ניתן היום להפעילו כדי לא לגרום להפרעות למטוסים הטסים על העיר.

6. Cathédrale Saint Pierre et Saint Paul – קתדראלת הקדושים פייר ופאול *

הקתדראלה על שמם של הקדושים פייר ופאול, נבנתה בין המאות 13 ו-15, והיא בסגנון הבנייה הגותי. רק את המגדל אשר הוקדש לקדוש פייר נשלם. המגדל השני, אשר הוקדש לקדוש פאול, נשאר לא גמור משנת 1545.

הרובע היהודי הישן: Quartier Saint Frobert - רובע הקדוש פרוברט.

רובע זה הוא הרובע היהודי הישן של העיר. בו נמצאים הרחובות: Hennequin, Saint Frobert, du Paon, des Cordeliers, Audiffred et Boucherat.

בימי הביניים הרובע של הקדוש פרוברט נקרא *סבך היהודים* או *רובע יהודי*. השם סבך ניתן על כל השיחים והסבכים שמלאו את רחובות הרובע הזה הקרוב לשדות. במאה ה-11 התגוררו באותו הרובע כמה משפחות יהודיות וביניהם המשפחה של רש"י. הקהילה היהודית בטרואה התפתחה בזכות ובחסות רוזני שמפיין מהמאה ה-11 ועד המאה ה-13 ובין מלכות הנרי הליברלי (Henri le Libéral) ותיבו IV (Thibault IV). אם כי המשפחות היהודיות התכנסו בזה הרובע, דבר לא הראה את שייכותם לקהילה היהודית. רק בשנת 1215 הכנסייה הקתולית הכריחה את היהודים לשאת סימן זהות. זה היה חתיכת בד צהוב נקרא רואל (גלגל).

7. רחוב הנקיין (Rue Hennequin).

משערים שבזה המקום גדלו הכרמים אשר בהם עבד רש"י על מנת לקיים את משפחתו.

8. רחוב הקדוש פרוברט (Rue Saint Frobert) : כנסיית הקדוש פרוברט אשר נהרסה בשרפה בשנת 1830, נבנתה במאה ה-16 במקום שבו עמד בית הכנסת של השכונה. היום עומד באותו המקום בית משותף.

9. רחוב הטווס (Rue du Paon) : על פי תאורי רש"י על מקום מגוריו, אפשר להוכיח שהוא התגורר ברחוב הטווס. את המקום המדויק שבו עמד ביתו לו ניתן לשער.

10. פינת רחוב Rue de la Cité ומזח רוזני שמפיין – Quai des Comtes de Champagne : בפינה נמצא פעם שער ה-Girouarde שהוא היה שער כניסתו לרובע היהודי.

* המקומות שהוזכרו בצבע לא שייכים למסלול רש"י.

שלומה בן יצחק, יותר מוכר בראשי התיבות רש"י, נולד בטרואה בשנת 1040.

מעט ידוע לנו היום על נעוריו אם כי הרבה אגדות הגיעו עד אלינו. רש"י חי בטרואה בשנות ילדותו ולפני שהוא נסע לרנאניה שבגרמניה. שם נשאר כעשר שנים ושם למד בבתי המדרש של מאינז (Mayence) ושל וורמס (Worms). בבית המדרש של וורמס למד רש"י תחת חסותו של יעקב בן יקר שהיה מתלמידיו של רבנו גרשום "מאור הגולה". בחזרה לטרואה, רש"י הקים בית מדרש משלו כאשר הוא היה רק בן עשרים וחמש. ישיבה זאת זכתה בהוקרה רבה עד כי קיבלה תלמידים מכל רחבי אירופה. רש"י ניהל את ישיבתו עד סוף חייו. נשוי בשנת 1067, היה רש"י אב לשלוש בנות שהוא נתן לתלמידיו הטובים. אותם התלמידים המשיכו את מסורת הפרשנות של רש"י. הם נקראים בעלי התוספות.

רש"י, שנחשב לגדול הדור, נפטר בטרואה ב-13 ביולי בשנת 1105 כאשר הוא היה בן שישים וחמש. המסורת מספרת שהוא נפטר כאשר הוא כתב את המילה 'טהור'. עד היום לא ידוע מקום קבורתו, גם אם אפשר לשער שקברו נמצא איפשהו בבית הקברות היהודי של ימי הביניים בטרואה, להיום נעלם. רש"י זכה לתואר פרשנמא שפירושו "גדול המפרשים", וכך מוכר הוא עד היום.

המאה ה-13, הפרושים של רש"י מקובלים מאד בקרב הקהילות היהודיות. הוא מחדש את תורת הפרשנות בעיקר בצפון צרפת. שם תלמידיו מפתחים את פירושו ואת שיטתו בהקמת בתים ללימוד היהדות. באותה התקופה, הרבה מהפירושים היהודיים עוברים לקהילות הנוצריות כדי להסביר את נוסח התנ"ך, גם מבחינת הדקדוק והלשון וגם בחיפוש ההקשר ההיסטורי. הנזיר הפראנציסקאי ניקולאס די ליר (1270-1340), מצטט לעתים קרובות את פירושו של רש"י בפירושו האישיים. אותם הפירושים הפכו לפירוש הרשמי עד המאה ה-17.

במאה ה-16, בהתחדשות הלימודים העבריים, חלק מפירושו של רש"י הוצאו לאור בעברית ותורגמו ללטינית על ידי נוצרים כמו סבאסטיאן מינסטר וגילברט גינברארד. כמו בימי הביניים, פירושים אלה מבארים את נוסח התנ"ך ומסבירים את הקשרי ההיסטוריה והתרבות.

בפירושו, רש"י כתב כמה אלפי מילים בשפה הצרפתית העתיקה הרגילה בתקופתו באותיות עבריות כדי להבהיר את הסבריו. השפה הצרפתית העתיקה הייתה הכן השפה הרגילה של תלמידיו הצעירים של רש"י. אותם המילים נקראות "לעזים" והן מופיעות עד היום בפירושו. הן אוצר מילים חשוב של השפה הצרפתית כי הן אחת מהעדויות הראשונות של השפה הזאת. מילים אלה מתארות את חיי היום יום ואת הטכניקות של ימי הביניים. אוצר מילים זה עשיר מאד והוא נושא למחקרים רבים גם בהיסטוריה וגם בלשון.

אודות המוניטין של רש"י, העיר טרואה הייתה המרכז ללימודי התלמוד הפעיל באירופה עד המאה ה-14. אחרי מלחמת העולם השנייה, קמה בטרואה קהילה יהודית חדשה ומאורגנת, ומשנת 1989, נפתח בעיר מכון אוניברסיטאי אירופאי בעקבות חוכמתו של רש"י.